

Висновки. Макроекономічні країнові ризики є єдиними для всієї держави й однаковим чином впливають на результати здійснення всіх інвестиційних проєктів на її території. Поточний рівень країнового ризику становить інтерес переважно для зовнішнього інвестора, що приймає рішення про розміщення інвестицій на території тієї або іншої країни.

Зниження його рівня позитивно впливає й на поведінку внутрішнього інвестора, призводить до підвищення інвестиційної привабливості всіх регіонів та країни в цілому. За даними провідних міжнародних агентцій у 2011 р. Україна поліпшила свій рейтинг: ризик інвестування в країну зменшився завдяки стабілізації політичного становища, покращенню деяких економічних та соціальних показників.

Література

1. **Гончаров Ю.** Применение системы рейтинговых оценок как средство эффективного управления процессом евроинтеграции / Ю. Гончаров, Ю. Петин, О. Сальник // Экономика Украины. — 2005. — №11. — С. 73 — 82. 2. **Krayenbuehl T. E.** Country Risk : Assessment and Monitoring. — Toronto : Lexington Books, 1985. — 180 р. 3. **Подколзина И. А.** Проблемы дефиниции и оценки политического риска / И. А. Подколзина // Вестник Московского университета. Серия 12. Политические науки. 1996. — №5. — С. 19 — 33. 4. **Тэпман Л. Н.** Риски в экономике : учеб. пособ. для вузов / Л. Н. Тэпман / под ред. В. А. Швандара. — М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2002. — 380 с. 5. **Данилишин Б.** Украина в международных рейтингах устойчивого развития / Б. Данилишин, О. Веклич // Экономика Украины. — 2008. — №7. — С. 13 — 23. 6. **Арсенко А. Ю.** Индикаторы страновых рисков Украины как фактор активизации внешнеэкономической деятельности [Электронный ресурс] / А. Ю. Арсенко. — Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. — Том 22 (61). — 2009 г. — № 2. — С. 17 — 31. — Режим доступа : http://science.crimea.edu/zapiski/2010/econ/uch_22_2e/17-31.pdf 7. **Необходимость** учета странового риска: введение страновой премии за риск на сегментированном развивающемся рынке [Электронный ресурс] // Лаборатория практической рискологии. — Режим доступа к ресурсу : http://borzak.ucoz.ua/publ/teoreticheskie_materialy/10-1-0-23. 8. **Твердохлебов Н. И.** Сравнительная характеристика страновых рисков Украины и стран СНГ [Электронный ресурс] / Н. И. Трехлебов. — Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Серия „Экономика и управление”. — Т. 22 (61). — 2009 г. — № 2. — С. 17 — 31. — Режим доступа : http://science.crimea.edu/zapiski/2010/econ/uch_22_2e/341-344.pdf. 9. **Economy country risk.** World risk average. [Электронный ресурс] // Офіційний сайт агенції „Euromoney”. — 2011. — Режим доступа : <http://www.euromoneycountryrisk.com/default.aspx?check=aa&ReturnUrl=/WorldRisk.aspx#> 10. **Політичні** ризики і політична стабільність в Україні. Документ УНЦПД з оцінювання глибини політичних ризиків / Формат і динаміка політичного режиму в Україні після президентських виборів 2010 р.: УНЦПД. — Випуск 5. — 2010 р. — 17 с. 11. **Міжнародна** економіка : навч. посіб. / ред. Ю. Г. Козак. — 2-ге вид., перероб і доп. — К. : ЦУЛ, 2008. — 1118 с. 12. **Кирилюк Г. В.** Особливості формування інноваційної моделі розвитку економіки України [Електронний ресурс] / Г. В. Кирилюк. — Наукові конференції. — Режим доступу : <http://intkonf.org/kirilyuk-g-v-osoblivosti-formuvannya-innovatsiynoyi-modeli-rozvitku-ekonomiki-ukrayini/> 13. **Бурдавська С.** Макроекономіка / Будаговська С., Кілієвич О., Луніна І., Пахомова Т., Романюк О., Сніжко А., Сніжко О. — К. : Основи, 1998. — 688 с. 14. **Процедури** ММП. [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Національного Банку України. — Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua/Pmu/Projects/MSEProcedures.htm>

Костенок І. В., Ніколенко Г. О., Калмикова А. С. Крайновий ризик: стан проблеми та шляхи вирішення

У статті розглянуто країновий ризик як фактор інвестування, досліджено стан показника в Україні в порівнянні з іншими державами, розроблено пропозиції щодо його зменшення.

Ключові слова: країновий ризик, рейтингова оцінка, інвестиційна привабливість, кредитний рейтинг, інвестиційний рейтинг.

Костенок И. В., Николенко А. А., Калмыкова А. С. Страновой риск: состояние проблемы и пути решения

В статье рассмотрен страновой риск как фактор инвестирования, исследовано состояние показателя в Украине в сравнении с другими государствами, разработаны рекомендации по его уменьшению.

Ключевые слова: страновой риск, рейтинговая оценка, инвестиционная привлекательность, кредитный рейтинг, инвестиционный рейтинг.

Kostenok I. V., Nikolenko A. A., Kalmykova A. S. Country Risk: Current State of the Problem and Solutions

In this paper the country risk is considered as a major factor of investment process, the current state of its ratio in Ukraine in connection with the same ratios of other countries is investigated, the recommendations regarding its improvement are developed.

Key words: country risk, ratio, investment attractiveness, credit ratio, investment ratio.

Стаття надійшла до редакції 11.12.2011
Прийнято до друку 24.02.2012

РАЦІОНАЛІЗАЦІЯ БОРОТЬБИ ЗА ВЛАДУ НА СВІТОВІЙ АРЕНІ У МЕЖАХ КОГНІТИВНОЇ СИСТЕМИ

Вступ. Боротьба за владу на світовій арені — споконвічне явище, як і нерівність під час її розподілу. Розвиток суспільства супроводжується формуванням суб'єктів різного рівня, які мають власні уявлення про справедливість, можливості розвитку людини, належний стан соціального захисту на засадах раціоналізму. Неузгодженість у взаємодіях суб'єктів у напрямі забезпечення та захисту спільногрупових чи індивідуальних інтересів різної спрямованості — економічних, соціальних, політичних неминує веде до зіткнень альтернативних волевиявлень окремих соціальних спільнот у боротьбі не тільки за монопольне володіння ресурсами, а й за перетворення часу на свій власний ресурс.

Водночас докорінним чином змінилися не тільки форми виробництва наукового знання, а й сам зв'язок наукових досліджень із сучасними соціальними формами функціонування суспільства. Когнітивні процеси, когнітивні продукти, розширення когнітивної сфери суспільства створюють нову цивілізаційну цінність розвитку наукових досліджень і когнітивного потенціалу країни.

Світ стандартів, норм, цінностей виявляє себе у векторі когнітивного розвитку — у тих формах знання, якими володіє країна у внутрішньому просторі. Цей аспект полягає в тому, що світове співтовариство фактично є розділеним на групи країн відповідно до форм знання, що їх розвивають і реалізують у внутрішньому просторі держави. Це означає виникнення інтегрального вкрай нестабільного поля владних відносин, в якому сконцентровано осереддя усталеності і визначеності мети людського існування „буття у світі”.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню сутності боротьби за владу на світовій арені за умов зростання відкритості національних економік та механізмів функціонування глобальної економічної системи приділяють увагу С. Амін, Дж. Аррічі, В. Базилевич, У. Бек, І. Валлерстайн, А. Гальчинський, В. Геєць, А. Гриценко, В. Дементьєв, Г. Колодко, О. Корнійчук, В. Мау, Р. Нуреев, М. Портер, К. Перес-Перес, А. Пороховський, Д. Сакс, В. Тарасевич, Е. Тоффлер, Ф. Утар, А. Філіпенко, М. Хірок та інші.

Разом з тим, поглиблення процесів асиметрії економічних результатів суб'єктів господарювання різних рівнів, з одного боку, і соціальних здобутків абсолютної більшості населення — з другого, потребує по-

дальшого комплексного аналізу формоутворення, темпоральності, плинності боротьби за владу на світовій арені в різноманітних її виявах задля того, щоб вона увійшла в гармонію з інституціональним простором формування конкурентоспроможного національного виробництва.

Метою статті є дослідження механізму раціоналізації боротьби за владу на світовій арені з урахуванням різновекторності змін соціально-економічного розвитку країн у світовому господарстві, обґрунтування специфіки механізму боротьби за владу, аналіз взаємодії інтересів суб'єктів світової економіки в межах когнітивної системи.

Результати. Інтернаціоналізація продуктивних сил і організаційно-економічних відносин стимулює інтернаціоналізацію технологічного способу виробництва і відносин економічної власності. Останній фактор є ключовим у процесі інтернаціоналізації капіталу через промислові монополії, холдинги, ТНК, транснаціональні банки, що відбувається на фоні інтернаціоналізації приватного, колективного і державного капіталів та породжує міжнародні форми економічної власності [1, с. 162]. Втім, ці зміни так і не наблизили світ до стабільності, не додали соціально-економічному розвитку стійкої динаміки, не усунули претензій на монопольну приватизацію часу. Натомість з'явилися нові та поглибилися дотеперішні ризики, розширилося поле сегментів нестабільності, зросла непередбачуваність наслідків господарської діяльності. Особливо наглядно динаміка нестабільності, асиметрії у різноманітних їх проявах простежується на прикладі соціально-трудової сфери, у центрі якої перебуває економічно активна людина, і яка (сфера) є інституціональним простором формування, функціонування та розвитку соціально-трудових відносин, які все більше набувають ознак „нездорових”. Все виразніше порушення балансу інтересів на користь роботодавців, відхід від здобутків „золотих” 70 — 80-х рр. ХХ ст., на думку А. Колота, свідчить про „десоціалізацію” відносин між працею та капіталом як тенденцію функціонування соціально-трудової сфери останніх двох десятиліть [2, с. 3].

Звичайно, зауважує Ю. Пахомов, людство завжди потребувало актуалізації цінностей способу життя, проте лише зараз, в епоху зростаючої конкурентоспроможності знань і гостроти проблем екології, ціннісна конкурентоспроможність по-справжньому

стає імперативом. І саме тому західні цінності як руйнівні (для екології, для моралі тощо) дедалі більше відторгаються, а цінності східні як адаптивні до гуманізму переможно поширюються планетою [3, с. 8].

За цих умов важливість когнітивного підходу полягає в тому, що він актуалізує увагу на недосліджених, взагалі маловідомих джерелах могутності держави, суспільства та окремої людини. І, головне, саме когнітивний підхід звертає увагу на суспільну цінність праці, що збагачує і розвиває когнітивну сферу суспільства. У результаті — кожен окремий суб'єкт економіки формує власні (індивідуалізовані) критерії визначення системи цінностей на основі віртуалізації економічного простору за доби вибухоподібного розвитку індустрії наукомістких технологій (ядерних, лазерних, біогенних, інформаційних тощо).

У підсумку — швидкісна аритмічність, як і просторова турбулентність визначає умови розвитку інформаційної економіки, яка реалізує свої функції у швидкісному режимі реального часу. При цьому ефект прискорення матеріалізується в функціональні переваги. Ці переваги виступають потужним стимулом нового прискорення. Прискорення мультиплікується. Натомість, закон мультиплікації прискорення економічних процесів, який найбільш рельєфно виявляє свою сутність в інформаційну епоху, слушно відзначає А. Гальчинського, може вважатися специфічним законом саме цієї епохи [4, с. 14].

На жаль, підсилення технологічного панування людини над Природою, з одного боку, послідовне та нестримне втручання людини в природні процеси в планетарному масштабі, — з іншого, надзвичайно загострили постановку вимірів моральної безвідповідальності людини за свої дії, дефіциту моральної самосвідомості та дієвості економічної свідомості. „Людина не тільки змінює форму того, що дане природою ... вона здійснює разом з тим і свою свідому мету”, — писав К. Маркс [5, с. 176]. Саме за таких умов формується механізм боротьби за владу на світовій арені (табл. 1).

Відтак соціально-економічне осмислення раціоналізації боротьби за владу на світовій арені набуває специфічно онтологічного спрямування — відмінність суспільного буття засвідчує можливість реальності як множинної на противагу єдності буття. Це значною мірою означає, що зневага до толерантності у контексті розвитку національної господарської системи змінює саму природу влади.

Втім, сучасне осмислення проблем боротьби за владу на світовій арені потребує введення в науковий обіг концепцій та ідей, розроблювальних у межах когнітивної системи, їх невизначення в системі соціально-економічних відносин. Причому будь-який чинник інституційного середовища боротьби за владу може

бути розпізнаний виключно за рівнем і спрямованістю свого впливу на когнітивну систему (живий організм) у межах буття людини та соціуму.

Отже, питання раціоналізації боротьби за владу на світовій арені полягає в тому, якою мірою та в який спосіб мораль може виконувати легітимаційну функцію стосовно держави, правових норм, політичного ладу загалом. Проблему легітимації соціально-економічної сфери, в свою чергу, конкретизує питання про співвідношення правових та моральних норм. За Кантом, саме „морально-практичний розум проголошує в нас своє veto: ніякої війни не повинно бути” [13, с. 389].

Саме в „Критиці практичного розуму” І. Кант звертається до теорії моралі, до практичної поведінки людини, щоб з'ясувати мотиви та причини свідомого вибору нею своєї лінії поведінки. І. Кант вважає, що людина у своїй практичній діяльності перебуває у двох площинах: у площині зовнішньої природної каузальності та у площині практичної свободи завдяки моральному розумові [14, с.488]. Моральність людини, згідно з Кантом, означає підпорядкованість лише „своєму власному, а проте не менш загальному законодавству”, яке відоме як кантівський „категоричний імператив”. Разом з тим, І. Кант стверджує, що свобода здійснюється людиною в двох різнопорядкових актах свідомості — у виборі вчинку згідно з розумною підставою та у виборі суб'єктом самої цієї підстави, загального принципу дії. Саме тому надзвичайно важливим є передбачення оптимістичного (відповідального) сходження людини до гідних їй більш високих форм організації власного життя в порівнянні з природним порядком чуттєвого світу та змісту загальнолюдських нетлінних цінностей [15, 16].

За цих умов, ідея „мирної спільності народів” в поєднанні з ідеєю „всесвітнього громадянського суспільства” уможливило переміщення розв'язання проблематики співіснування різних етосів і культур із суто регулятивної площини в конститутивну [17]. До того ж, влучно зауважує П. Рікер, „розширення сфери втручання людини в природні процеси спричиняє й розширення царини її відповідальності” [18, с. 302].

Отже, виникла нагальна потреба розробки нової парадигми до обґрунтування раціоналізації боротьби за владу на світовій арені та відповідальності людини. Це вже не лише відповідальність за свої вчинки, свої дії, своє життя, не лише відповідальність перед собою, а глобальна відповідальність суб'єктів господарювання світової економіки за збереження буття людини та соціуму. Важливими компонентами такого підходу до раціоналізації боротьби за владу на світовій арені в межах когнітивної системи має стати посилення ролі держави у страхуванні ризиків у життєвому циклі людини. Фактично це означає, що будь-які процеси, події, що відбуваються в країні, підпорядковані збереженню її

Таблиця 1

Специфіка механізму боротьби за владу на світовій арені

Чинники	Умови	Суперечності	Рух зумовлений суперечностями
<ul style="list-style-type: none"> - асиметрія економічних результатів суб'єктів господарювання різних рівнів; - непередбачуваність наслідків господарської діяльності; - зростання відкритості національних економік; - неадекватна потребам домогосподарств та бізнесу роль держави у забезпеченні гармонійного розвитку соціально-трудої сфери; - внутрішні соціальні конфлікти; - формування нової парадигми соціальних трансформацій; - соціалізація суспільного буття; - розвиток людини, її якостей, здібностей задля підвищення якості життя; - нестабільність умов господарювання, деформування системи цін монополіями; - розбіжність інтересів правлячої політичної еліти та інтересів широких верств населення. 	<ul style="list-style-type: none"> - потреби розбудови економіки інноваційного типу та соціальної держави; - зміни у структурі активів суб'єктів господарювання на користь нематеріальних; - створення та підтримка інститутів, які безпосередньо забезпечують формування людського капіталу (освіти, охорони здоров'я, культури); - лобіювання своїх інтересів промислово-фінансовими групами; - дефіцит ресурсів і соціальні обмеження; - перерозподіл суспільного продукту на користь окремих соціальних груп; - посилення впливу фактора очікування на поточну економічну ситуацію; - неоднорідність мотивації економічної поведінки суб'єктів господарювання; - зниження соціальної згуртованості; - несформованість інституційної структури інформаційного суспільства. 	<ul style="list-style-type: none"> - суперечності між регіонами через різні рівні їх економічного потенціалу й розвитку; - суперечності між інтересами апарату державного управління та інтересами бізнесу; - суперечності між необхідністю посилення втручання держави в економіку й ліберальними прагненнями владної політичної еліти суспільства; - суперечності між необхідністю економічного зростання і погіршенням платіжного балансу; - суперечності між іноземним і вітчизняним капіталом; - суперечності між конкурентно-неконкурентоспроможними секторами економіки. 	<ul style="list-style-type: none"> - взаємозв'язок та взаємозумовленість соціальної та економічної політики; - експансія людських можливостей; - підвищення продуктивності національної економіки; - злиття (поєднання) влади і власності; - перерозподіл сфер економічного і політичного впливу між потужними бізнес-групами; - компроміс між владою та бізнесом; - утворення принципів соціальної згуртованості суспільства; - соціальна відповідальність влади, бізнесу і кожного громадянина; - виявлення ефективних механізмів застосування окремих важелів державного регулювання в умовах трансформації світової економічної системи

Джерело: склав автор за: [6 — 12].

цілісності. Держава має бути зацікавлена в піднесенні цінності особистості, яка, в свою чергу, має враховувати інтереси держави в умовах гео економічної та геополітичної конкуренції. Виявлення стабільних орієнтирів щодо плинної рівноваги поля владних відносин повинно спиратися на кількісні та якісні параметри влади на міжособистісному, макроекономічному, глобальному рівнях з позицій структурної єдності її складових. Це зумовлює зосередження державної економічної

політики на усунення диспропорцій у механізмах регулювання ефективності суспільного виробництва та зростання добробуту населення.

Висновки. Боротьба за владу на світовій арені — це складне економічне явище, що відображає взаємодію інтересів суб'єктів світової економіки і є важливим елементом глобального відтворення та розвитку системи міжнародних соціально-економічних відносин. З цієї самої причини зіткнення альтернативних волевиявлень

у боротьбі за монопольне володіння ресурсами світового господарства, перш за все, за перетворення соціального часу на свій власний ресурс породжує виникнення інтегрального вкрай нестабільного поля владних відносин, поля влади на світовій арені. Це означає, що засадовою стосовно раціоналізації боротьби за владу на світовій арені є онтологія розвитку відповідальності суб'єктів господарювання світової економіки за збереження буття людини та соціуму. Домінуючим стає принцип колової причинності, у якому державна влада функціонує і як інтегральний результат глобальної керованості складних когнітивних систем, і як плинна рівновага протидіючих суб'єктів господарювання світової економіки. Саме це припускає й забезпечує подальше ґрунтовне вивчення упорядкувального впливу когнітивних систем у площині ефективності та корисності боротьби за владу на світовій арені.

Література

1. **Корнійчук О.** Євроінтеграційні пріоритети фондового ринку України — проблеми регіоналізації в умовах глобалізації / О. Корнійчук // Механізм регулювання економіки. — 2008. — № 3. — Т.1. — С. 160 — 165. 2. **Колот А.** Діалектика економічного і соціального розвитку як предмет наукових досліджень / А. Колот // Україна: аспекти праці. — 2011. — № 5. — С. 3 — 8. 3. **Пахомов Ю.** Біфуркаційний стан світосистемного ядра напередодні зміни світових лідерів / Ю. Пахомов // Економіка України. — 2008. — № 4. — С. 4 — 14. 4. **Гальчинський А.** Методологія аналізу економічної глобалізації: логіка оновлення / А. Гальчинський // Економіка України. — 2009. — № 1. — С. 4 — 18. 5. **Маркс К.** Капітал. Твори. / К. Маркс, Ф. Енгельс [Вид.2]. — К. : Держ. Вид-во політ. літ. УРСР, 1963. — Т. 1. — 907 с. 6. **Економічна** енциклопедія : у 3-х т. / Редкол.: С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. — К. : Академія, 2002. — Т. 3. — 952 с. 7. **Sen A.** Development as Capability Expansion / Human Development and the International Development Strategy for the 1990s. — P. 44. 8. **Dreze J., Sen A.** India: Development and Participation. Oxford, 2002. — P. 35. 9. **Sen A.** Development as Freedom. Oxford, 1999. — P. 3. 10. **Apel K.-O.** Problem der institutionalen Implementation moralischer Normen im Falle des Institutionsethik oder Diskursethik als Verantwortungsethik? Das Systems der Marktwirtschaft. — Frankfurt am Main, 1986. — S. 64. 11. **Ulrich P.** Transformation der oronomischen Vernunft: Forstschrittperspektiven der modernen Industriegesellschaft. — Stuttgart; Bern, 1986. — S. 332. 12. **Бреннан Дж.** Причина правил. Конституційна політична економія / Дж. Бреннан, Дж. Бьюкенен. — СПб. : Економічна школа, 2005. — 272 с. 13. **Кант І.** Критика чистого розуму / І. Кант Сочинения : в 6-ти т. — М. : Мысль, 1964. — Т. 3. — 799 с.

14. **Кант І.** Критика практического разума / И. Кант Сочинения : в 6-ти т. — М. : Мысль, 1965. — Т. 4., Ч. 1. — 544 с. 15. **Цимбал Т.** Відповідальність як онтологічна категорія і спосіб буттєвісного укорінення сучасної людини / Т. Цимбал // Нова парадигма. — 2003. — № 29. — С. 34 — 46. 16. **Лук'янець В.** Філософія як універсальність, що трансґресує себе / В. Лук'янець, О. Соболю // Філософська думка. — 2002. — № 3. — С. 3 — 19. 17. **Артёмова Т.** Методологія анатомія глобальної фінансово-економічної кризи / Т. Артёмова // Економічна теорія. — 2011. — № 2. — С. 16 — 33. 18. **Рікер П.** Навколо політики / упоряд. : К. Сігов; пер. В. Андрушко, О. Мокровольський, А. Плеханова та ін.; наук. консультант В. Андрушко. — К. : Д.Д., 1995. — 334 с.

Далевська Н. М. Раціоналізація боротьби за владу на світовій арені у межах когнітивної системи

У статті розглянуто вихідні теоретико-методологічні положення про раціоналізацію боротьби за владу на світовій арені, обґрунтовано специфіку механізму боротьби за владу, висвітлено взаємодію інтересів суб'єктів світової економіки у межах когнітивної системи.

Ключові слова: влада, світова арена, раціоналізація, когнітивна система, механізм, суперечності, відповідальність, суспільство, людина.

Далевская Н. М. Рационализация борьбы за власть на мировой арене в пределах когнитивной системы

В статье рассмотрены исходные теоретико-методологические положения о рационализации борьбы за власть на мировой арене, обоснована специфика механизма борьбы за власть, рассмотрено взаимодействие интересов субъектов мировой экономики в пределах когнитивной системы.

Ключевые слова: власть, мировая арена, рационализация, когнитивная система, механизм, противоречия, ответственность, общество, человек.

Dalevs'ka N. M. Power struggle rationalization on the world arena within cognitive system

The initial theoretical and methodological provisions on power struggle rationalization on the world arena were studied; the power struggle mechanism practices were grounded; the interaction of interests of the world economy agents within cognitive system was examined.

Key words: power, world arena, rationalization, cognitive system, mechanism, contradictions, responsibility, society, human.

Стаття надійшла до редакції 18.08.2011

Прийнято до друку 24.02.2012